

Pionierzy filozoficznej kosmogonii

Autor tekstu: **Michał Piotrowski**

W każdej kulturze, niezależnie od położenia geograficznego, koloru skóry jej twórców, czy też bóstw, w które wierzą — istnieją mity i podania o stworzeniu świata. Niezbadane początki kosmosu i życia fascynowały człowieka od samego początku, co zresztą wciąż ma miejsce. Oczywiście w dzisiejszych dniach zajmuje się tym nauka, którą reprezentują naukowcy, wyposażeni w najnowocześniejsze urządzenia pomiarowe i obserwacyjne.

Jednakże nas interesuje początek tego wyścigu ku poznaniu. W europejskim kręgu kulturowym utożsamia się go z kulturą i myślą antycznej Grecji. Dlatego też tam rozpoczniemy naszą wędrówkę.

Jak to zazwyczaj bywa — to co nieznanne, człowiek stara się wytłumaczyć. Niezależnie od obiektywności przyjętego wyjaśnienia, sama świadomość posiadania takowego przywracała mu pogodę ducha. Starożytni Grecy nie za bardzo różnili się tym od nas. Dzięki głoszonym wszem i wobec mitologicznym kosmogoniom (nierozłącznych wówczas z teogonią), każdy obywatel mógł czuć się w pełni usatysfakcjonowany.

Jak więc miał wyglądać początek świata? Istniało kilka wersji owego „fiat”, które dość często powielały ten sam schemat. Podstawowym elementem każdego mitu był pierwszy „rodzic”. Z najbardziej znanych wymienię dwa:

a) Okeanos — rzeka, która opływa cały świat (wg Homera). Był synem Uranosa i Gai, a mężem Tetydy, z którą spłodził nimfy Okeanidy. Według najróżniejszych autorów miał być (wraz z małżonką) stwórcą wszystkich rzeczy.

b) Noc — Homer zaledwie raz nadaje jej cechy osobowe, jednakże jej znaczenie jest doniosłe w przypadku kosmogonii orfików, którzy nadawali jej specjalne znaczenie.

Sami orficy są bardzo ciekawą grupą. Zacerpnęli dla siebie nazwę od imienia mitycznego Orfeusza. Był on niedoścignionym poetą i śpiewakiem, który swoim głosem potrafił oczarować każdego. Podążając za swoją ukochaną żoną Eurydyką do Hadesu, poznał wartość ludzkiego życia i prawdę, według której to, jak żyjemy w świecie doczesnym, będzie fundamentem dla naszej pośmiertnej egzystencji. (więcej zobacz: str. **1509**) Jednak to nie wierzenia orfików nas interesują, ale ich kosmogonia. W swych podstawach nawiązywała ona do homeryckiej, jednakże znacznie ją rozszerzając.

W myśl kosmogonii orfikkiej na początku był [Chaos](#), [Eter](#) i [Chronos](#). Z Chaosu i Eteru Chronos tworzą jajo kosmiczne. Wykluwa się z niego [Eros](#), zwany bogiem światłości, Fanesem, twórcą świata, który zrodził Noc ([Nyks](#)), Ziemię ([Gaje](#)) i Niebo ([Uranos](#)), oni zaś zrodzili czworo dzieci, wśród nich [Kronosa](#). (za encyklopedią Fogra)

Opisane pokrótce powyżej kosmogonie mogą wydawać się nudne i wręcz banalne. Moim celem nie było dokładne ich przedstawienie — opracowania tego typu można znaleźć w literaturze przedmiotu. **[1]** Chodziło tylko o podkreślenie faktu, iż przed sławetnym Talesem z Miletu istniała już wyrazista myśl quasi-filozoficzna.

Przypisy:

[1] Zob. np. David Adams Leeming i Margaret Adams Leeming, *Mity o stworzeniu świata i ludzi. Przegląd encyklopedyczny*, Poznań 1999.

Michał Piotrowski

Student politologii Uniwersytetu Warszawskiego; brał udział w olimpiadzie filozoficznej, finalista ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy o UE; pochodzi z Leszna Wielkopolskiego. Członek Polskiego Stowarzyszenia Racjonalistów.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 18-10-2003 Ostatnia zmiana: 07-02-2005)

Oryginał. (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2810>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl